

Примљено: 1. 12. 2025.			
Орг. јед.	Број	Прилог	Вредност

Doc.dr Marija Pejičić: „Između emocija i očekivanja“ (monografija)

Recenzija: prof. dr Aleksandra Kostić

Tekst monografije „Između emocija i očekivanja“, docentkinje Marije Pejičić, najavio je značajnu temu o suštinskom odnosu ljudske emocionalnosti i kulture. Bila sam uverena da autorka ovog teksta poseduje smelost da problematizuje i razmotri temu o tome šta se događa sa autentičnim emocijama muškaraca i žena koji živeći u određenom društvu, zauzimaju svoje rodne uloge i suočavaju se sa stereotipnim očekivanjima koja privremeno ili trajno transformišu ne samo njihov emocionalni doživljaj već i njegovo ispoljavanje.

Kao što možemo naslutiti, reč je o nezaobilaznoj i prilično zahtevnoj dinamičkoj interakciji biološki determinisanog emocionalnog iskustva i društvene konstrukcije poželjnog emocionalnog ponašanja. Jasno je da se „socijalna intervencija“ tokom procesa socijalizacije odvija u potpunom skladu sa postojećim rodним normama, ulogama i socijalnim očekivanjima koja su relevantna za datu kulturu. Možda u prvom trenutku izgleda da je naš individualni emocionalni svet zarobljen i pritešnjen, da mu je oduzeto sopstveno nijansirano bogatstvo, da je primoran da se podredi socijalnoj kategorizaciji i rodним normama koje govore o tome kako treba da izgleda emocionalnost žena, a kako muškaraca. Može izgledati da nas život u društvu prisiljava da se odrekemo autentičnosti svog intimnog emocionalnog sveta i pohrlimo da ispunimo stereotipno društveno očekivanje. Ipak, naša socijalna priroda i sve potrebe koje proističu iz nje upućuju na komunikaciju sa drugima, na neophodnu kultivaciju i regulaciju emocija, na podređivanje pravilima i različitim normama, uključujući i rodne. Trebalo bi da naučimo veštinu balansiranja između naših unutrašnjih emocionalnih doživljaja i njihovog javnog ispoljavanja jer bi to mogla biti zgodna mogućnost da bolje razumemo jedni druge iz ugla nasleđenog i stečenog.

Uprkos dokazanoj univerzalnosti u ispoljavanju primarnih emocija, autorka monografije nastoji da predstavi bogatstvo emocionalnog iskustva muškaraca i žena, naglašavajući značaj socijalizacije koja teži da formira rodne norme u oblasti artikulacije doživljenih i ispoljenih emocija. Ova borba unutrašnjeg i spoljašnjeg donosi neizvesnost ishoda i istovremeno odgovarajuću tenziju u sagledavanju emocionalnog koncepta kome će muškarci i žene, tokom njihovog života u društvu, dati izvesnu prednost, usaglašavajući sopstveni emocionalni doživljaj sa onim što propisuje, očekuje ili zahteva rodna uloga, društvo, norma.

Tekst monografije predstavlja zaokruženu celinu. Sadrži sedam logično nanizanih poglavlja (Uvod, Definicije ključnih pojmova, Emocije, Uloga kulture u konstrukciji emocionalnosti, Ishodi rodne socijalizacije i njene potencijalne implikacije, Umesto zaključka: Cena rodne socijalizacije emocija i perspektive i Merenje rodni stereotipa u oblasti emocionalnosti), napisanih razumljivim, preciznim i jasnim jezikom. Autorka je uspešno predstavila ulogu i ograničenja kulture u oblikovanju rodni normi i rodni razlika u oblasti emocionalnog doživljaja i ekspresije. Tekst obuhvata i pitanje uticaja rodni normi na opažanje, izražavanje i regulaciju primarnih emocija. Naravno, u tekstu se pažljivo razmatraju i ishodi rodne socijalizacije emocija, odnosno, efekti koje takva sistematska rodna socijalizacija reflektuje na postojeće interpersonalne odnose.

Kulturne norme zasnovane na rodnoj pripadnosti i stereotipnom prikazivanju emocionalni svetova muškaraca i žena imaju zadatak da „urede“, regulišu i kontrolišu oblast emocionalnog iskustva i ponekad otklone mogućnosti nesporazuma, kao i pojavu nepoželjnih i neregulisanih emocija. Ali, to je samo deo istine. Autorka spominje da neki empirijski podaci (LaFrance & Banaji, 1992; Larson & Pleck, 1999) potvrđuju sličnosti u načinu doživljavanja emocija kod žena i muškaraca, dok ih važeće kulturne norme naknadno „odvlače“ od sličnosti i „uvlače“ u različitost, braneći se od onoga što je nepoželjna emocionalna reakcija za pripadnike određene kategorije. Takođe, ponašanje osobe koja se strogo drži kulturnih normi i sadržaja rodne socijalizacije, dovodi u pitanje tačnost opažanja drugih osoba kao i tačnost predstave o sebi. Činjenica je da

rodne norme i rodna očekivanja imaju važnu ulogu u oblikovanju emocionalne osobnosti, emocionalnog identiteta pripadnika datih kategorija, pri čemu se dečaci uče da potiskuju tugu i strah kako se ne bi stekao utisak o njihovoj slabosti dok se devojčice uče pokazivanju afilijativnosti i brižnog odnosa prema drugima. Ali, šta je onda funkcija osećanja? Da li se ovim putem rizikuje da osoba izgubi svoj identitet?

Uzimajući u obzir brojne negativne implikacije rodne socijalizacije emocija, autorka se zalaže za prepoznavanje i dekonstrukciju postojećih stereotipa koji ometaju slobodno doživljavanje i ispoljavanje emocija svake osobe bez obzira na pol. Ovo je važan zaključak koji podstiče pojavu emocionalne ravnopravnosti i na neki način negira prenamaglašenu vrednost i dobre efekte rodne socijalizacije emocija.

Kada je reč o korišćenoj literaturi, treba posebno pohvaliti spisak relevantnih bibliografskih jedinica (315).

Smatram da je Marija Pejičić, autorka monografije „Između emocija i očekivanja“, napisala jednu ozbiljnu i važnu naučnu knjigu o emocijama i kulturi. Ona je pažljivo problematizovala otvorena pitanja o emocionalnosti žena i muškaraca, hrabro iznoseći lični i profesionalni stav o neophodnoj rodnoj ravnopravnosti u oblasti doživljavanja i ispoljavanja emocija, kao i o neophodnoj dekonstrukciji pratećih rodnih stereotipa.

Radujem se publikaciji ove knjige. Nadam se da će privući veliku pažnju naših studenata i ostalih čitalaca.

Prof. dr Aleksandra Kostić

